

Venäläisyys ei lähde meistä pesemällä pois

Venäjän raskas perintö

Kuinka kahtia Suomi on

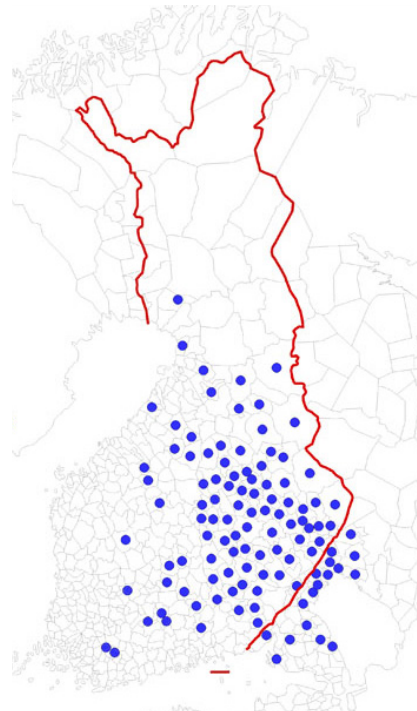
Vuonna 2018 Suomi jaettiin Kelan tutkimusblogissa kahtia. Jutussa kerrottiin, että Kela maksaa terveysperustaisia etuuksia enemmän Itä- kuin Länsi-Suomeen, ja raja noudattelee hämmäntävästi Pähkinäsaarella ammuin sovittua jakolinjaa. THL:n sairastavuuskartoissa Pähkinäsaaren rajan itäpuolella sairastetaan enemmän. Itä-länsiero havaitaan myös useissa tulotason ja työllisyysasteen kaltaisissa sosioekonomisissa mittareissa.

Suomen kansanperinteen kartastoista taas selviää, että Suomen murteet ja sekä aineelliset että aineettomat kulttuuripiirteet ovat noudatelleet Geneetikot ovat puolestaan löytäneet Pähkinäsaaren rajalta nykysuomalaisen perimän perimmäisen jakolinjan. Suomessa elääkin siis kaksi kansaa: itä- ja länsisuomalaiset. Erot eivät ole vihta tai vasta -tasoa vaan huomattavan laaja-alaisia ja Euroopassa poikkeuksellisia. Edes 1900-luvun suuri vispilä ei tätä pystynyt hämärtämään, vaikka sen aikana noin neljäsataatuhatta karjalaista siirtyi länteen ja väestö muutti maalta kaupunkeihin.

Pähkinäsaari osoittaa kiehtovasti, miten menneisyys elää meissä. Vaikka nykypäivän ilmiöihin johtaneet kehityskulut ja tekijät ovat erittäin monimutkaisia, on selvää, että muinaiset ympäristöolot ja muuttoliikkeet ovat muokanneet meitä. Suomen kivikaudelta kumpuavat alueelliset erot on nykypäivänäkin huomioitava esimerkiksi sosiaalipolitiikassa.

1300-luku

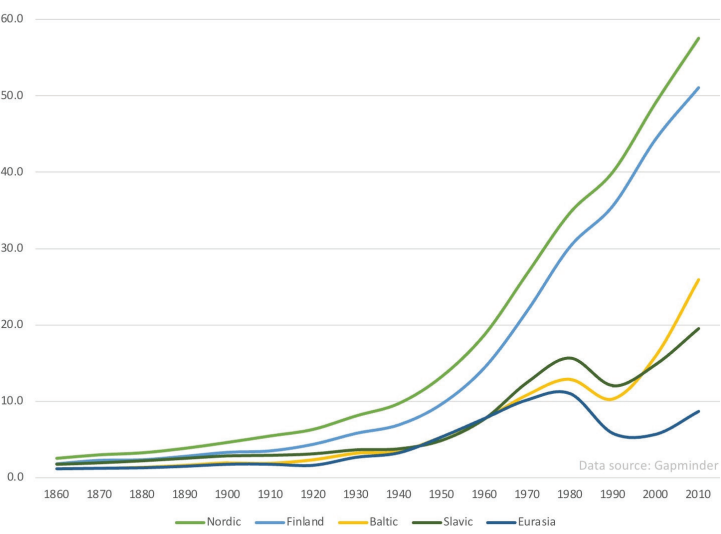

1800-luku

Tilatonta väestöä kutsuttiin kartan esiintymisalueella yleisesti loiseksi. Länsi-Suomessa vastaanvankaltainen nimitys oli itsellinen.

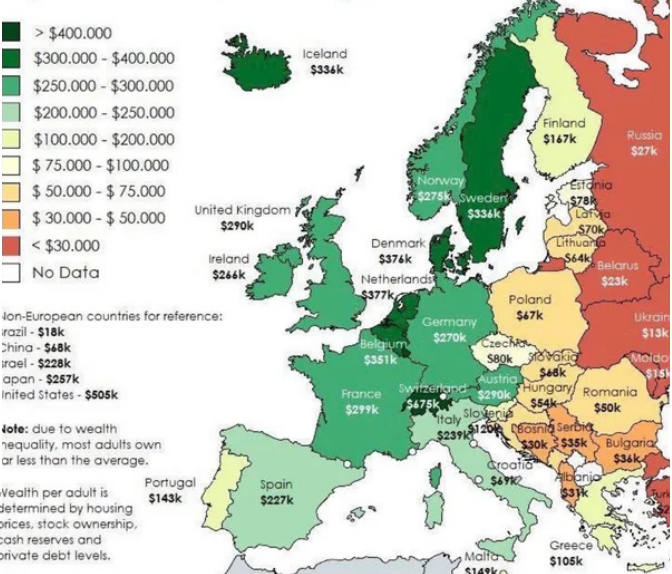
Suomi oli runsaan 100 vuoden ajan autonominen osa Venäjää.

Average daily income per capita, PPP 1860-2019 (constant 2011 international \$)

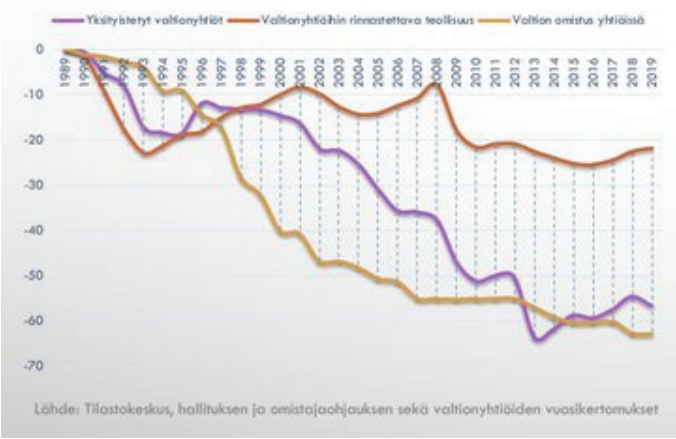

Wealth per adult

Credit Suisse Wealth Report, 2021

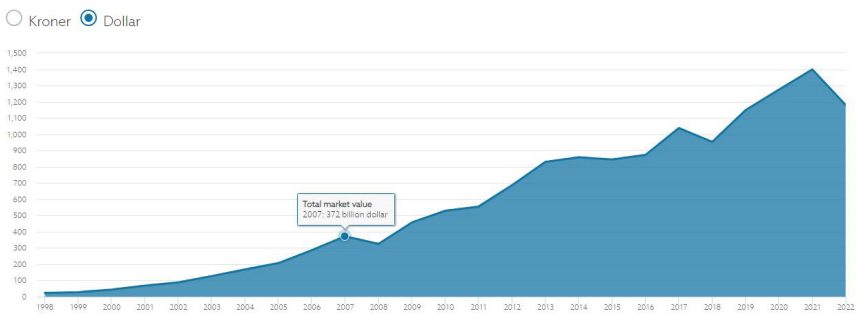

Teollisuustyöpaikkojen muutokset Suomessa 1990-2019

The fund's development

Returns on the fund's investments account for the biggest part of the fund's market value. Inflows from the government make up 3,265 billion kroner of the value. Fluctuations in the krone lie behind the remainder. The values in the chart are as at 30.06.22.

Nykyiseen Norjaan kuuluvat alueet koottiin vähitellen yhdeksi kuningaskunnaksi viikin-kiajalla, joka kesti 700-luvulta 1000-luvulle. Aikaisemmin Norjan alueita hallitsivat erilaiset päälliköt.

Vuodesta 1130 Norjassa alkoi satavuotinen sisällissotien jakso, mutta vuonna 1240 Norja koottiin taas yhden kuninkaan alaisuuteen. Tätä aikaa kutsutaan Norjan suurvaltakaudeksi. Musta surma riehui Norjassa vuoden 1350 tienoilla tuhoisin seurauksin: noin puolet Norjan väestöstä kuoli.

Norja muodosti Kalmarin unionin yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa vuonna 1397. Käytännöllisesti katsoen valtioliitto raukesi vuonna 1450, mutta Norjalla oli tämänkin jälkeen yhteinen kuningas Tanskan kanssa. Norjan ja Tanskan liittoa kesti 434 vuotta ja sitä kutsuttiin Norjassa 1800-luvulla ”neljänsadan vuoden yöksi”, koska Norja oli unionin heikompi osapuoli ja sitä hallittiin Tanskan pääkaupungista Kööpenhaminasta käsin.

Vuonna 1814 solmitussa Kielin rauhassa Tanska joutui luovuttamaan Norjan Ruotsille. Ruotsi oli menettänyt Suomen vuonna 1809 ja se piti Norjaa sopivana korvauksena. Norja joutui Ruotsin kuninkaan alaisuuteen.

Norjalaisten tyytymättömyys valtioliittoa kohtaan kasvoi 1800-luvun lopulla, mikä johti liiton päättymiseen vuonna 1905. Norjalaiset päättivät kansanäänestyksessä, että maasta tulisi monarkia, ja Norjan hallitus tarjosi valtaistuinta Tanskan prinssi Carlille.

Norja julistautui itsenäiseksi 7. kesäkuuta 1905. Norjan hallitus pyysi Tanskan prinssi Carlia kuninkaaksi. Kansanäänestyksen jälkeen parlamentti hyväksyi hänet kuninkaaksi, ja hän otti nimen Haakon VII jatkaen täten Norjan keskiaikaisten kuninkaiden perinnettä.

Itsenäisyyden alkua leimasi valtiomuotokysymys, jossa vasemmisto kannatti tasavaltaa ja oikeisto monarkiaa. Kansanäänestyksessä noin 80 % kannatti monarkiaa. Maan kunin-

kaaksi valittiin Tanskan prinssi, joka otti hallitsijanimekseen Haakon VII. Naiset saivat äänioikeuden 1913. Ensimmäisen maailmansodan aikana Norja oli puolueeton. Norja luotti 1930-luvulla kansainvälisten sopimusten takaavan rauhan, ja myös toisen maailmansodan sytyttyä se julistautui puolueettomaksi.

Sodan jälkeen Norja sai Marshall-apua ja suuntautui länteen, vaikka Neuvostoliitto tarjosi sille yhteistyötä esimerkiksi Huipuvuorten yhteistä linnoittamista. Norja liittyi Natoon 1949 ja Yhdistyneisiin kansakuntiin 1945. Vuonna 1960 Norja liittyi EFTA:n jäseneksi.

Norja on myös 1949 perustetun puolustusliitto Naton perustajajäsen. Norja sai Yhdysvalloilta Marshall-apua vuosina 1948–1951. Sodan jälkeen Norjan talous on tasaisesti kasvanut ja sen myötä on muun muassa kehitetty norjalaista hyvinvointivaltiota. Tämän vuoksi Norjassa on vähemmän yhteiskunnallista ja taloudellista eriarvoisuutta kuin monissa muissa länsimaissa.

Öljyn aikakausi alkoi Norjassa 1960-luvulla. Öljynetsintä tuotti tulosta, kun Pohjanmereltä löydettiin rikkaita esiintymiä, jotka ovat olleet perustana merkittävälle öljyn- ja kaasuntuotannolle. Myöhemmin esiintymiä on löydetty myös Norjanmereltä ja Barentsinmereltä. Tämän uuden elinkeinon suurimmat tuotantopaikat ovat nykyisin Norjanmerellä Keski-Norjan korkeudella. Norja on nykyisin maailman toiseksi suurin kaasunviejä ja maailman kuudenneksi suurin öljynviejä.

Norjassa on järjestetty kaksi kansanäänestystä EU:n jäsenyydestä, vuosina 1972 ja 1994, ja molemmilla kerroilla jäsenyyden vastustajat voittivat.

Sen sijaan kansanäänestyksessä 1972 hylättiin ehdotus EE-C:hen liittymisestä, ja sama toistui äänestettäessä Euroopan unionin jäsenyydestä 1994. 1970-luvulla alkanut öljyn hinnan nousu tulkittiin Norjassa niin, että maa saattoi selvitä taloudellisesti ilman EU-jäsenyyttäkin.

